

10. Лебек С. Новая история средневековой Франции: Происхождение франков. V – IX века / С. Лебек ; пер. В. Павлова. – М. : Скарабей, 1993. – 352 с.
11. Левандовский А. П. Карл Великий: через империю к Европе / А. П. Левандовский. – М. : Соратник, 1995. – 264 с.
12. Левандовский А. П. Об этническом составе империи Каролингов / А. П. Левандовский // Вопросы истории. – 1952. – № 7. – С. 109–129.
13. Левандовский А. П. К вопросу о возникновении и распаде средневековых народностей (франкская народность) / А. П. Левандовский // Вопросы истории. – 1968. – № 11. – С. 94–103.
14. Малов В. Н. Меровинги / В. Н. Малов // Вопросы истории. – 2000. – № 6. – С. 150–158.
15. Огюстен Т. Рассказы из времен Меровингов / Т. Огюстен / пер. с фран. Н. А. Трескина. – С. Пб. : Изд-во Иванов и Лещинский, 1994. – 336 с.
16. Поло де Болье М.-А. Средневековая Франция / Поло де М.-А. Болье. – М. : Вече, 2006. – 384 с.
17. Салическая Правда / под ред. Семенова В. Ф. ; пер. с лат. Н. П. Грацианского. – М. : Московский Государственный Педагогический Институт им. В. И. Ленина, 1950. – 167 с.
18. Турский Г. История франков / Г. Турский / отв. ред. М. Л. Гаспаров. – М. : Наука, 1987. – 464 с.
19. Уоллес-Хедрилл Дж.-М. Варварский Запад. Раннее Средневековье 400 – 1000 / Дж.-М. Уоллес-Хедрилл ; пер. с англ. А. П. Санина. – С. Пб. : Евразия, 2002. – 224 с.
20. Hiszpania w czasach Wizygotów / R. Collins. – Warszawa : PWN, 2007. – 212 s.
21. Gregorii episcopi Turonensis. Historiarum libri X / Gregorii episcopi Turonensis // Scriptores rerum Merovingicarum / Cvraverunt B. Krusch et Wilhelmvs Levison. – MGH. – Hannoverae : Impensis Biblioplii Hahniani, 1951. – 641 s.
22. Lex Salica // Leges nationum Germanicarum. – MGH. – Hannoverae : Impensis Biblioplii Hahniani, 1969. – 264 s.
23. Wood I. Krolestwa Merowingów 450–751 / I. Wood. – Warszawa : PWN, 2009. – 397 s.

У статті здійснено аналіз Франкського королівства до 561 г. Просліджені на основі джерел і літератури еволюція розвитку, розширення територіальних границь, зростання міжнародного авторитету франкського державства.

Ключові слова: франки, Меровинги, Галлія, Франкське королівство.

In the article the analysis of the Franks kingdom till 561 is traced, carried out on the grounds and literature of the evolution development, expansion of territorial boundaries, increasing of international standing of the Franks state.

Keywords: Franks, Merovingians, Gaul, Franks Kingdom.

УДК 39: 677. 024 (477.86)

ББК 63. 5 (4Укр)

Христина Андрейків

ПРЯДІННЯ ТА ТКАЦТВО НА РОЖНЯТІВЦІНІ В КІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

У статті подано огляд текстильного та ткацького ремесел на Рожнятівщині наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття. Здійснено детальний опис техніки виробництва тканин та одягу. Значна увага звертається на особливості виготовлення речей побутово-господарського призначення.

Ключові слова: Рожнятівщина, ткацтво, прядильне й текстильне ремесла, виготовлення одягу.

Одним із пріоритетів розвитку сучасного демократичного суспільства є збереження його історичної спадщини, невід'ємною складовою якої виступає матеріальна культура. Остання для кожної з етнічних спільнот у межах України характеризується чітко вираженими притаманними тільки їм рисами. Бойківський регіон у цьому сенсі не є винятком, а його культурно-матеріальне надбання виступає складовою частиною загальнонаціональної історичної спадщини.

Цінним джерелом для вивчення розвитку ремесел і промислів Рожнятівщини є матеріали Наукового етнографічного архіву Інституту історії і політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Вони являють собою спогади старожилів сіл Бойківщини та стосуються щоденного побуту населення Рожнятівщини. Історіографічна база з тематики культурно-матеріальної спадщини бойківського регіону представлена працями вітчизняних дослідників М.Банаха [3], І.Вагилевича [5], О.Лесюк [9], Р.Кирчіва [11] та інших. Однак окремі її аспекти потребують подальшої наукової розробки. Цим і зумовлена актуальність обраної нами проблеми.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей розвитку прядіння та ткацтва Рожнятівщини наприкінці XIX – на початку XX століття як складової частини культурно-матеріальної спадщини українського народу.

Одними з найдавніших і найважливіших ремесел на Рожнятівщині були прядіння і ткацтво. Вони мають багатомісячну історію та глибокі традиції. Матеріалами для виготовлення речей побутово-господарського призначення служили льон, коноплі і вовна. Наприкінці XIX – на початку XX ст. домашнє ткацтво українців, незважаючи на розвиток фабричної промисловості, являло собою усталений комплекс технічних прийомів та знарядь праці, які склалися протягом століть. На початку XX ст. стали застосовувати й нетрадиційні види сировини: бавовняну та паперову пряжу, а в західних регіонах – металеву сріблясту нитку – сухозлітку [8, арк. 1].

Вирощування льону й конопель потребувало не лише відповідних знань, й праці. За записаними спогадами від мешканки с. Луги Рожнятівського району Сенів Ганни Петрівни (1917 р. н.), льон і коноплі сіяли від Благовіщення (7 квітня) до середини червня. Сіяти бажано було на повний місяць, після теплого рясного дощу. Коли вони підростуть, вимикували бур'ян. В одній із народних пісень говориться:

*“Бодай би тебе, мій миленький,
Кольочка вколола
На тебе ми мся задивила,
Льоник не полола”*

Наприкінці серпня вимикували руками льон і чоловічі стебла конопель (плоскінь), в'язучи в невеликі снопи. А жіночі стебла конопель (матірку) залишали ще дозрівати на сім'я, яке наступного року висаджували. Достиглі рослини в сопах висушували на сонці до почорніння коробок, потім обмолочували коробки праником або ціпом. Після обмолоту стебла знову розстеляли на облозі, де вони під дощем і сонцем висушувалися до Покрови (14 жовтня). Пізніше їх збирали й складували в кіпи. Від Покрови до Михайла (21 листопада) тривав процес обробки стебел і отримання волокна. Стебла м'яли й тіпали, аби позбавити волокно від терміття. Останнє робили на бетельні, терниці, трапачці, використовували рубель, тіпали об стовп або будь-що [6, арк.1].

Наступним етапом було розчісування кожної прядки волокна (микання мичок). Для цього призначалися дерев'яний гребінь, який встромлявся в спеціальний отвір в ослоні чи припічку, або кругла залізна щітка з набитими цвяхами (дергальня), котру прив'язували до лави. Остаточне очищення волокна робили за допомогою чесальної (начісної) щітки зі свинячої щетини, кінського волосіння або тонких цвяхів. Одночасно проводили сортування волокна за якістю. Для ткання високоякісного полотна призначалося найтонше й найдовше волокно – кукла, для снування основи, ткання буденних тканин – миканка, тобто залишки, які вибирали із чесальної щітки. Останок на дергальній щітці – “кlochьє” сортували на “згрібне”, з якого виготовляли полотно для “згрібних” (грубих) верет, а з решти “кlochья” виготовляли полотно для мішків та інших виробів суто господарського призначення [3, с.99].

Коноплі вирощували двох сортів: так звані “поскольні”, з яких виробляли полотно, і “коловані” – дуже грубі, з насіння яких били олію, а зі стебел дерли лико та

виробляли шнурки й носійки (сітки для носіння сіна, соломи, трави) [8, арк. 2]. Готове до прядіння повісмо з льону чи конопель накладали на спеціально виготовлений із смерічки чи ялини стовбур, на якому залишали рештки від гілок 9 лап довжиною до 10 см. Саме на них і утримувалося повісмо, яке в комплексі зі стовбуром називалося куделя. Для прядіння повсюдно вживалося веретено, яке виготовлялося з ліщини, оскільки вона при висиханні не деформується і є легкою.

Товсті нитки пряли довшим веретеном, а тонкі – коротшим. Веретено з напруженою ниткою називали починком. Із веретеном було пов'язано чимало повір'їв: ним проводили по хворому місцю, випікали бородавки; вода, яку лили на веретено, вважалася помічною. Пряли зимовими вечорами, як правило, не лише заміжні жінки, а й дівчата. В одній із пісень говориться:

*Ой я пряла куделицю
Тай пропряла палець.
Миленькому на сорочку,
Свекрусі на “балець” (дарунок) [6, арк.1].*

Спосіб прядіння куделі був досить тривалий. Її застромлювали у дірку, що була просвердлена в довгій лаві, яка стояла в кожній хаті. Три пушки пальців правої руки витягали довгу нитку і вправно сукали її в тоненький шнурок, який лівою рукою вправно накручували на веретено. Нитки мотали також механічною куделею.

Для перемотування напружених ниток використовували мотовило – стрижень 1,5 м завдовжки з різками на одному кінці та перпендикулярно встановленим брусом – на другому. Одне пасмо (моток) мало 10 чисниць (30 ниток). А одна нитка дорівнювала довжині нитки при обведенні її кругом мотовила. Намагалися не мотати вночі, бо біля хати буде мотатися нечистий. Тому закінчити роботу намагалися до заходу сонця. Намотані на мотовило нитки знімали з мотовила і відбілювали (золили). Для цього в дерев'яну бочку (полоскальницю) кидали зав'язану в полотняний шматок жменю вербового попелу, заливали окропом і кидали туди нитки з мотовила, залишаючи їх настоюватися добу. За необхідності частину ниток фарбували рослинними, тваринними чи мінеральними барвниками. Настояне пасмо полокали в чистій колодязній воді й висушували. Після висихання частину пряжі перемотували в клубки. Пасмо накладали на самотічку (дерев'яний пристрій, що складався з підставки – “конька” та перехрестя з “лопатками” на кінцях) і мотали нитку в клубки, з яких намотували (сукали) “цівки”, намотуючи нитки за допомогою спеціального пристрою на спеціальні трубочки довжиною до 10 см, виготовлені з бузини. На цьому процес від вирощування льону чи конопель і перетворення їх у матеріал для ткани (нитки) завершувався [6, арк.1].

Із пасма ниток, що залишилися, формували закладки, які закладали на спеціальний вал ткацького верстата – кросну й намотували на нього пасмо з ниток. Щоб нитки не кошлатились і були гладкими, їх іноді змащували шліхтою (рідким чиром, звареним із кукурудзяної муки) [10, с.46]. Вважалося також, що пасма із ниток не можна залишати невитканими після Благовіщення або Паски, оскільки це могло викликати посуху. Тому процес ткання полотна розпочинався, як правило, у лютому-березні. Це не стільки було пов'язано із забобонами, як із природними причинами. Оскільки вже в травні-червні розпочинався процес вибілювання витканого полотна за допомогою намочування у воді та висушування на сонці.

Просте полотно виготовляли на горизонтальному верстаті технікою переплетення ниток шляхом попереминого натискування на дві підніжки верстату, ударяючи швидко й сильно ничницею та пропускаючи між шаром нижніх і верхніх ниток, які поступали з валу, човник із цівкою [1, с.37].

Починали ткати спочатку в легкі – “чоловічі дні” – вівторок або четвер, оскільки ткачем, як правило, був чоловік. Ніколи не починали ткати в суботу і, звичайно, в неділю, а також не ткали після заходу сонця. Залежно від сорту ниток, полотно виготовляли

до 20 видів: “куживне” (тонке) йшло для пошиття сорочок, хусток, запасок. А з “крушастого” полотна виготовляли обруси, верети, пошевки для подушок тощо. Із “рубастого” полотна виготовляли чоловічі “портки” (штани), жіночі спідниці, грубші верети, якими застеляли ліжку чи бамбетлі, наповнені соломною чи сіном, які служили своєрідними “матрацами”.

Якість полотна залежала від кількості пасм, що намотувалися на кросно верстата. Так, грубшої нитки (дванадцятки) йшло дванадцять пасем на ширину, а найтонше полотно ткалося з нитки, яка називалася “двадцятка”. Це полотно використовувалося і для вишивки, оскільки було тонким, гладким і добре на ньому виходили “хрестики”, якими вишивали [5, с.17].

Залежно від практичного застосування полотно було просте і чиновате. Просте полотно виготовляли звичайним переплетенням, а в доріжки – “ильчисте” на верстаті з двома підніжками. На чотирьох підніжках – “чиновате”. Це полотно йшло на обруси, сорочки чи накривала на постелі, які завжди вишивали.

Полотно мало різні види орнаментів: “на вічка”, “на клинці”, “на пасочки”, “на партиці”. Також перекидували різними нитками – зеленими, жовтими, червоними, інколи чорними. Так виготовляли обруси. Ще були “на косу” й “на доріжку” – це з рядами пересічених ліній. Та найбільшого поширення дістали білі обруси. Ними застеляли столи на весіллях. Бувало, що зичили в родини чи сусідів, якщо не вистачало своїх.

*Ой то мушу обрусами
Столи застелити,
Тай не буду від гостоньків
Я себе ганьбити [6, арк.3].*

Майже в кожній хаті стояв ткацький верстат і кожний газда (рідше газдиня) ткали для своїх потреб, а декотрі – на замовлення. Вправні майстри хвалилися, скільки “стіг” вони наснували. Одна “стіна” полотна дорівнювала 8–9 метрів.

Ткачі ткали й верети, які були чорно-білі та поперечно-смугасті. Із самих зрібних ниток або ж у комбінації з вовною. Особливо виділялись так звані “заснівчисьті” верети, основу яких складали різноманітні лляні кольорові смуги. Правда, у більшості переважали білі й червоні або білі й чорні. Ткали також із самої вовняної пряжі, орнамент складався з чорних і білих квадратів. З вовняної пряжі ткали ще коци й дивани (килими). Використовували різні кольори та візерунки, побудовані на чергуванні й поєднанні геометричних елементів: ромби, квадрати, круги, лінії та ін. Із цього приводу побутувала коломийка:

*Ой прошу ті, куме-ткачу,
Йване-заведію,
Вироби мені диван
На світу неділю.*

Зокрема, у селах Рожнятівщини відомими ткачами були жінки Катерина Кушицька, Параска Носин, Меланія Галайчук, Емілія Гришишин, Анастасія Гришишин, Параска Гринишин, Катерина Бойчук, Ганна Дирів, Параска Федорів, Павліна Федорів, Ольга Комар, Марія Комар, Дарія Бойчук, Ольга Олексин, Софія Юречко, Параска Павич. А серед чоловіків – Дмитро Романишин, Олекса Федорів, Василь Кондур, Андрій Федорів, Василь Лучко, Данило Голубовський, Микола Дирів, Микола Комар. Учили ткати й дівчат, які мали самі готували своє “віно” (посаг) [7, арк.1–3].

Після того, як полотно було виткане, його починали вибілювати. У сонячний день полотно розстеляли веретами (5–10 м довжиною) на березі річки чи водойми, намочували у воді (або поливали водою) і чекали, поки висохне, а потім знову змочували водою і так цілий день. В основному полотно вибілювали діти, що було для них марудною справою, оскільки часто забували поливати, і полотно “спалювалося” (пере-

сихало), або на ньому наслідили гуси чи качки. Із цього приводу навіть у пісні співалося:

*“Ой за річкою, за бистрою
Полотно м білила,
Тай “спалила” аж три стіни –
Тай мні мама була”.*

Перед вечором полотно збирали рівними складками і несли додому. А білили до тих пір, поки сіре не стане білішим, вибілється. Ще полотно “золили”. Клади його довкола стінок низької поливальниці (дерев’яний цебер). Окремо варили луг із букової золи, звідси й назва “золити”. Посередині посудини кидали розпечений камінь або кілька каменів і заливали лугом, який закипав. Так само виварювали готовий полотняний одяг [12, с.141].

Вибілені полотна розгладжували тачівкою з мандлівником. Тачівка –дерев’яний циліндр, на який намотували полотно, а зверху притискали мандлівником – прямокутний брусок з ручкою, який з одного боку мав по всій довжині вирізані на ширину маглівниці зубці (карби), якими і “крутили” від себе намотане на ткачівну полотно [7, арк.3].

Поступово на базі домашнього виробництва йшов процес виділення ткацтва в окремий промисел. Його розвитку сприяла торгівля. Бойківські полотна були не тільки предметом торгівлі на прикарпатських ярмарках, але його вивозили також до Угорщини, Туреччини, Польщі.

Важливою сировиною для ткацтва була вовна. Якість сировини залежала від породи тварин та їх догляду. Стригли овець найчастіше влітку. Зістрижену вовну сортували за якістю та розмірами. Відтак парили окропом у дерев’яному цебрі, промивали протічною водою і просушували на жердках чи драбинах. Як висохло – “скубли”, сортували коротке й довге волокно. Пізніше “чухрали” (розчісували на щітці), яка складалася з двох дощок, на які були насаджені дротяні гачки на відстані одного сантиметра від одного. Розчесану вовну намотували на звичайні дерев’яні куделі й пряли, користуючись веретеном. Хоча наприкінці ХІХ ст. уже набували поширення й “німецькі” куделі, які приводилися в рух колесом за допомогою ноги, а нитка намотувалася на шпульку, що була замість веретена. Однак вони були дорогі, а тому в більшості селянських господарств продовжували користуватися прадідівським способом прядиння [1, с.49].

Спрядену вовну ткали. Відтак тканину віддавали до “сукновалень” – (водяних ступ у млині), щоби її “уступувати” (ущільнити). І виходило валяне, а ще казали – “збите” сукно. Тривалість валяння сукна залежала від його призначення. Такі ступи були в Перегінському, Грабові, Липовиці та в інших селах Рожнятівщини. Сукно найвищого гатунку – тонке, однотонне – ішло на виготовлення святкового одягу. Також сукно мало завжди природні кольори: чорний і білий. Щоб чорний колір не рудів, не вигорав, його “чорнили” (задублювали у відварі кори з чорної вільхи та лушпиння горіхів) [2, с.60].

До одягу, виготовленого з битого сукна, належить чемерка. Дослідники вказують, що чемерка походить ще з періоду козаччини, хоча дехто вважає, що її привезли чумаки, які їздили в Крим по сіль. І назва виникла від слова “чумак”. Чемерки шили з тоншого сукна з довгими рукавами і нижче колін, з підрізаною спинкою в талії, де збиралися складки або дрібні збори. Застібалися у два ряди гудзиків, деякі на “гаплики” (залізні гачки). Комір у чемерці стоячий. Дехто прикрашав китицями [2, с.61].

Із битого сукна також шили сіряки. Це верхній чоловічий одяг. У селах Рожнятівщини побутовали сіряки “з вусами”, “зі зборами”. “Вусами” називали клинці, що вставляли з обох боків сіряка. Їх могло бути по одному чи по два. За рахунок “вусів” одяг стає об’ємнішим. Сіряк подібний до чемерки, має призбирані боки й шиється при-

таленим. Застібається на шкіряні гудзики чи на “гаплики”. А були й на вербниках, їх виготовляли з деревини, мали циліндричну форму.

Комір у сіряка був стоячий, але зустрічався відкладний. Оздоблювали товстими вовняними нитками зеленого, темного кольорів. Такого кольору були й китиці. Шили сіряки з коричневого та сірого сукна.

До верхнього чоловічого одягу відноситься вуяш. Його шили з одного або двох перегнутих на плечах довгих полотниць із валяного сукна сірого кольору. Застібок вуяш не мав, а підперізувався поясом. Цей одяг носили бідніші. Правда, його одягали взимку у негоду в дорогу. Казали: “Як підперезавсі, то вже й цілком зібравсі”.

Футро – чоловічий плащоподібний одяг однотипного крою. Шиється з одного або двох перегнутих на плечах полотниць із фабричного сукна чорного або сірого кольорів. Найбільш поширені – прямого покрою, з великим виложистим хутровим коміром. Інколи кишені обшивали хутром. Підкладка також із хутра. Звідси, напевно, і назва, але перекручена. Гудзики у футрі йдуть у два ряди. З кожного боку поміж швів вставлено по кишені [10, с.50].

Наявність футра свідчило, що людина заможна. Казали старші люди: “Маєш футро – зима не страшна, аби й сто морозів”.

Верхній жіночий одяг називався “футерко”, який нагадував чемерку. Шився з фабричного матеріалу, без коміра, з вузькими довгими рукавами, а ззаду мав “вуса”, найбільше до п’яти. Оздоблювали футерка темним оксамитом: комір, кишені. Це був дуже гарний і вигідний одяг для дівчат і молодих жінок. Застібались футерка на гаплики.

До чоловічого стегнового одягу належать штани, які називали “портки”. Їх шили з грубого домотканого полотна – “дев’ятки” чи “десятки”. Штани були білого кольору, які сягали до кісточок, а в талії стягувалися очкуром. Портки носили влітку, інколи восени чи навесні, якщо було тепло. Якщо взували чоботи, то портки засовували в холяви, при ходаках –заправляли в онучі або ж носили поверх онуч.

Народне прислів’я говорить: “Портки білі – до мене всі дівки милі”, або: “Прилип до дівок, як до порток”.

А в коломийці говорилося:

*Ой то, певно, у м’ясниці
Я вже сі оженю.
Ший ми, мамо, нові портки
З тонкого кужелю [8, арк.3].*

Ще були суконні “біті” штани, які називали “холошні” з вузькими штанинами (холошнями), які по боках з’єднувалися декоративним швом. Основний крій – ромбоподібний, прямокутний. Утримувались холошні на талії за допомогою ремня (“паска”), найчастіше чорного кольору. Їх носили парубки та старші люди. Як співалося в коломийці:

*То вбуюсі в ходачьита,
Вберу холошеньки.
Помандрую до дівчини
Попід беріженьки.*

Співалися з цього приводу й жартівливі (сороміцькі) коломийки:

*Причисавсі, прилизавсі
В білі портки вбравсі.
А як прийшов до дівчини,
На порозі...*

Холошні здебільшого одягали взимку, а зверху – кожух [8, арк.3].

Необхідно відзначити, що швидкі темпи розвитку ринкових відносин наприкінці XIX – початку XX століття зумовив значні зміни в народному костюмі. У село дедалі

активніше надходять фабричні тканини вітчизняного виробництва: ситець, сатин, коленкор, кашемір, поплін, дешеві гатунки парчі, штофу, плису, а також готові вироби – пояси, стрічки, хустки. Фабричні тканини селяни називали крамом, оскільки їх продавали в сільських магазинах – крамницях [11, с.42].

Проникнення нових віянь відбувалося в різних районах з різною інтенсивністю, але незаперечним був той факт, що наприкінці ХІХ ст. встановлюється певна рівновага у використанні саморобних і фабричних тканин для одягу. Домашнє ткацтво в тому вигляді, в якому воно склалося історично, продовжувало існувати на Бойківщині майже до середини 70-х рр. ХХ ст. Цікаво, що в окремих селах краю ще й дотепер на ткацьких верстатах тчуть хідники, килими та полотно для вишивання, однак цей промисел є поодиноким [9, с.56].

Таким чином, прядіння і ткацтво у населених пунктах Рожнятівщини посідало одне з важливих місць серед промислово-ремісничого виробництва. Полотно здебільшого виготовлялося для власного вжитку, з нього шили речі господарсько-побутового призначення, а також частково й на продаж. Процеси, пов'язані з прядінням, ткацтвом і виготовленням одягу, знайшли своє широке відображення в усній народній творчості, зокрема коломийках, прислів'ях та піснях [4, с.1289].

Отже, з розвитком промислового виробництва прядіння, ткацтво та виготовлення одягу зберігається в першій половині ХХ ст. і в наступні роки лише у вигляді архаїчних звичаїв та традицій і вже не мало такого промислового характеру, як це було в ХІХ ст.

1. Андрій Бодник. Бойківська прядильно-ткацька техніка і термінологія / А. Бодник // Народна творчість та етнографія. – 1969. – № 4. – С. 37–50.
2. Андрій Бодник. Сукнарство Бойківщини / А. Бодник // Народна творчість та етнографія. – 1978. – № 3. – С. 59–62.
3. Банах М. Народні промисли і ремесла Бойківського краю / М. Банах // Бойківщина: минуле та сучасне : зб. наук.-теорет. статей. – Долина, 2007. – С. 98–101.
4. Бойківщина: історико-етнографічне дослідження / ред. М. Т. Максименко, Н. М. Рожкова. – К. : Наук. думка, 1983. – 434 с.
5. Вагилевич І. Бойки, русько-слов'янський люд у Галичині / І. Вагилевич // Жовтень. – 1978. – № 12. – С. 14–17.
6. Науковий етнографічний архів Інституту історії і політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ), ф. 1 Рукописні матеріали, оп. 6 Етнокультурні та етнополітичні процеси на Бойківщині, спр. 44. Записи від старожительки с. Липовиця Рожнятівського району Івано-Франківської області Бубнюк Стефанії Миколаївни про виготовлення полотна (1935 р. н., уродженка с. Липовиця, освіта початкова, пенсіонерка, проживає у с. Липовиця по вул. Шкільна, 47. Записано Андрейків Христиною Василівною 07.03. 2011 р. у с. Липовиця), 1–3 арк.
7. Там само, спр. 45. Записи від старожительки с. Липовиця Рожнятівського району Івано-Франківської області Бубнюк Ольги Степанівни про ткацький верстат (1938 р. н., уродженка с. Липовиця, освіта початкова, пенсіонерка, проживає у с. Липовиця по вул. Січових Стрільців, 181. Записано Андрейків Христиною Василівною 08. 03. 2011 р. у с. Липовиця), 1–3 арк.
8. Там само, спр. 46. Записи від старожительки с. Липовиця Рожнятівського району Івано-Франківської області Сенів Ганни Петрівни про виготовлення полотна (1917–2006 рр., уродженка с. Липовиця, освіта початкова. Записано Андрейків Христиною Василівною 15.03.2006 р. у с. Липовиця), 1–3 арк.
9. Лесюк О. Мій бойківський краю, зелений розмаю... / Оксана Лесюк // Рожнятів. – 2003. – 93 с.
10. Кирпан А. Полотняна зима: [мандрівка від льону на полі до вишиваної сорочки у бойківське село Цінева Рожнятівського району] / Андрій Кирпан // Карпати. – 2007. – № 1. – С. 45–51.
11. Кирчів Р. Ф. Етнографічне дослідження Бойківщини / Р. Ф. Кирчів. – К., 1978. – 173 с.
12. Франко І. Етнографічна експедиція на Бойківщину / Іван Франко // Жовтень. – 1972. – № 9. – С. 137–143.

В статтє представлен обзор текстильного и ткацкого ремесел на Рожнятовщине в конце ХІХ – начале ХХ веков. По подробное описание техники производства тканей и одежды. Значительное внимание обращается на особенности изготовления вещей торгово-хозяйственного назначения.

Ключевые слова: Рожнятовщина, ткачество, прядильное и текстильное ремесла, изготовление одежды.

The article provides an overview of the textile and weaving crafts in Rozhnyativ region in the late nineteenth – early twentieth centuries. A detailed description of the technology of production of fabrics and garments. Much attention is paid to features of making things for household purpose.

Keywords: *Rozhnyativ region, weaving, spinning and textile crafts, manufacturing clothing.*

УДК 94(477.86):94(438)
ББК 63.3(4УКР) 615

Олександр Бондаренко

БОРОТЬБА ПОЛЬСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ ПРОТИ ЛІВОРАДИКАЛЬНОГО РУХУ (НА ПРИКЛАДІ СТАНІСЛАВІВСЬКОГО ВОЄВОДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІЦІЇ)

У статті досліджено діяльність найвпливовіших ліворадикальних партій та організацій у Станіславівському воєводстві в 1920–1930-х рр., проаналізовано причини поширення більшовицької ідеології в Галичині. Висвітлено основні заходи органів внутрішніх справ Другої Речі Посполитої в боротьбі проти ліворадикального руху.

Ключові слова: *Друга Річ Посполита, воєводське управління державної поліції, ліворадикальний рух, КПЗУ, КСМЗУ, МОДР, “Сельроб”.*

Після розпаду Австро-Угорської імперії одним із провідних напрямів зовнішньої політики Другої Речі Посполитої була ідея відновлення кордонів Польщі зразка 1772 р., тобто включення до складу польської держави Східної Галичини і значної частини Правобережної України. Провідні політичні партії Польщі виступали за повну колонізацію українського населення Східної Галичини шляхом зміни національної структури західноукраїнських земель і впливу польської культури. Зокрема, на думку одного з лідерів інкорпораційного табору С.Грабського, до Польщі мали відійти землі, які “всім своїм історичним минулим, своєю цивілізацією і етнографічним складом належать до польської національної території” [26]. “Від того чи зуміємо об’єднати католицьких слов’ян того краю під керівництвом Польщі в єдину державу залежатиме, чи взагалі польська держава буде існувати” [25, s.79]. Провідна роль в асиміляторській політиці відводилась органам польської поліції, основним завданням яких була боротьба з політичними опонентами, зокрема з ліворадикальним рухом, що виступав за об’єднання західноукраїнських земель з радянською Україною. Актуальність проблеми дослідження боротьби польської поліції проти ліворадикального руху на Станіславщині зумовлена відсутністю комплексного дослідження в сучасній вітчизняній історіографії.

Радянська історіографія, попри тенденційність висновків, не втрачає своєї важливості при опрацюванні цієї теми, адже завдяки їй було накопичено значний фактичний матеріал. Заслужують на увагу праці І.Васюти [6; 7; 8] та Г.Сизоненка [14].

Діяльність ліворадикальних партій та організацій у Галичині, у контексті розбудови Другої Речі Посполитої, висвітлюється також у працях польських істориків Ч.Бжози та А.-Л.Сови [24], Я.Паєвського [27], Г.Зелінського [28].

Серед сучасних українських істориків, які досліджують національну політику Польщі у Східній Галичині, відзначимо праці М.Кугутяка [12], В.Міська [18; 19], І.Соляра [15], Ю.Сливки та Т.Панфілової [21], К.Федевича [16] та І.Федика [22].

Мета дослідження – з’ясувати основні заходи Станіславівського воєводського управління державної поліції щодо західноукраїнських ліворадикальних партій та організацій у міжвоєнний період.

Після закінчення польсько-української війни 1918–1919 рр. та окупації Східної Галичини польський уряд розпочав політику інтеграції західноукраїнських земель із Польщею. Націонал-демократи, які мали визначальний вплив на прийняття рішень